

Efter denne guldalder fulgte et økonomisk opsving og en eksplosiv udvikling i byggesektoren. Montagecirkulæret begunstigede industrialiseringen af boligbyggeriet, beton fortrængte de traditionelle byggematerialer, og montagesystem og totalentreprise blev nye gloser i vores ordforråd. »Hver by sit højhus« blev et slogan med en ømtålelig betydning for enhver kommunalpolitiker med respekt for sig selv. »Planer« voksede op i et rivende tempo: Ballerupplanen, Ishøjplanen, Gjellerupplanen og mange flere. Et parcelhusboom udgjorde en del af billedet, begunstiget af inflation og skattelovgivning. I løbet af denne periode liberaliseredes boliglovgivningen. 1973 toppede byggeriet med 56000 boliger. Allerede året efter var »den store fest« forbi. Højrentebyggeri, kakkelovns-cirkulære, støtteordninger; nye, dystre toner var slået an.

Erik Nygård er arkitekt og underviser på Arkitektskolen i Århus. Hans vurderinger er snusfornuftige og blottede for krukkeri og indforstået faglighed. Ordene står for pålydende, og når han kalder Sydjyllandens 24000 boliger for »det ringeste og mest trøstesløse, vi har herhjemme«, er det grumme alvor. Overraskende er derfor hans karakteristik af Gjellerupplanen ved Århus som det »mest helhjertede og ambitiøse forsøg på, i stor skala, at realisere 30'ernes sociale vision om en helt ny arkitektur for det moderne menneske«. Det er store ord om denne middelmådige arkitektur, hjemsted for et af de mest belastede miljøer i byen. Ishøjplanen betegnes som »bedre end sit rygte«, og Høje Gladsaxe som »et stykke byplanlægning i den gamle, altomfattende forstand«, med huse, der står som »vældige monumenter i landskabet«. Her anes glimtvis arkitektens farlighed, selv hos den ellers så realistiske Erik Nygård. Arkitekter har en del tilfælles med lystfiskere: Jo større, jo bedre. Lad os der-

for atter engang slå fast, at monumenter hører til på torve og pladser; huse er til at bo i. Alt andet er begrebsforvirring. Høje Gladsaxe er forlængst stemplet som en dårlig boligløsning. Men de mennesker, som bor der, betaler dyrt for fejltagelsen.

I fremstillingen af de seneste 10-15 års bestræbelser færdes forfatteren givetvis på hjemmebane, og taler ud fra egne erfaringer. Han giver en glimrende indføring i bestræbelserne, først og fremmest i det såkaldte tæt-lave byggeri, på at skabe boliger i human skala og gode omgivelser. Han redegør for arkitektens problemer med produktionssektorens stivhed, de lovgivningsmæssige begrænsninger og de kunstneriske betæneligheder: hvor trækkes f.eks. grænsen mellem spekulation i nostalgi og det hæderlige forsøg på at bearbejde ældre byggetraditioner til moderne former? En forværring af boligsituationen i de kommende år er en spådom med en høj grad af sandsynlighed. Erik Nygård har ingen patentløsninger, han mener ud fra erfaringer i udlandet ikke, at hverken den liberalistiske eller den socialistiske model er ideel. Han forudser en ny boliglovgivning i 90'erne med visioner og muligheder, både for byggere og brugere. Lad os håbe, at han får ret.

Wivan Munk-Jørgensen

Historisk vejviser. Ved Annegrete Dybdahl. (Dansk historisk Fællesforening, 1986). x + 145 s.

Denne vejviser er en nyudgave af Lokalhistorisk Vejviser (hvis sidste udgave kom i 1978) og omfatter organisationer, arkiver, biblioteker og specialsamlinger, museer og konserveringsanstalter, historiske foreninger og lokalhistoriske sammenslutninger.

Som man kan forvente og forlange, er vejviseren let at gå til med en fyldig indholdsfortegnelse (en komprimeret ind-

holdsfortegnelse er brugt som illustration på bindet, hvilket er en udmærket idé), en kort oversigt over vejviserens historie, brug, opstilling og forkortelser.

Oplysningerne til vejviseren er indsamlet fra 1983. Som følge deraf kan enkelte oplysninger være forældede, men det ligger jo i værkets karakter og forhindrer ikke, at det er en særdeles nyttig lille bog at have stående på sin reol.

Tove Elklit

Ole Høiris: *Antropologien i Danmark. Museal etnografi og etnologi 1860-1960*. (Nationalmuseet, 1986). 389 s., 150,- kr.

Da antropologien begyndte som videnskab ude i den store verden, havde den – om ikke andet – den konkrete nytte, at den kunne tjene til at skaffe et bedre kendskab til kolonibefolkningerne og dermed sikre et bedre herredømme over kolonierne. Det er givetvis baggrunden for, at der navnlig i Storbritannien og Frankrig udviklede sig en sociologisk inspireret socialantropologi. Danmark derimod havde kun De vestindiske Øer og Grønland tilbage, og de tillagdes ikke nogen større betydning i anden halvdel af forrige århundrede, hvad meget vel kan siges at være baggrunden for, at interessen herhjemme samlede sig om at indsamle genstande. Udstillet på Nationalmuseet kunne disse give et billede af de primitive folks levevis, anskuet som »ædle« eller »barbariske vilde«, og ved ekspeditioner –

navnlig til Grønland – blev samlingerne stærkt forøget.

Først i 1945 blev der oprettet en lærestol i emnet ved Københavns Universitet, og navnlig i de senere år har der været en stærk vækst i faget, som tilmed har ændret karakter under indflydelse af den teoretiske og ofte samfundskritiske tilgangsvinkel, som i mellemtiden havde udviklet sig i udlandet.

Ole Høiris, som er en eksponent herfor, vil i denne bog belyse sin videnskabs spæde vækst og forgængere i Danmark. Ledsaget af mange fotografier beskrives de enkelte personers virke, arbejder, ekspeditioner og syn på faget. Og af det afsluttende kapitel ser man, at navnlig det sidste har hans interesse. Han påpeger med rette, at den bevidste eller ubevidste holdning hos de fleste var at vise, hvor herligt vidt vi, den europæiske civilisation, har bragt det i forhold til disse primitive, underforstået for os overståede, stadier. At indsamle og systematisere materialet blev opfattet som det, der gjorde faget til en objektiv videnskab, og ingen var sig bevidst, at de dermed forbundne tolkninger var et udtryk for småborgerskabets ideologi og derfor stod i »klassekampens« tjeneste.

Dette må betegnes som et forståeligt opgør med en tidligere tradition; men uden en venlig forståelse for forgængernes samtidsbundethed og med ringe skelen til andre fags debat om synet på fortiden får bogen for let karakter af at vise, hvor »herligt vidt« netop antropologien nu har bragt det!

Erik Christiansen